Een zesje voor taal

Sytse Douma

COLUMN

Nederlanders staan bekend om hun zeer goede talenkennis. Bijna iedereen spreekt een aardig mondje Engels. Prima toch? Dat maakt het gemakkelijk voor Nederlandse wetenschappers om internationaal te publiceren en om op internationale congressen aan het wetenschappelijke debat mee te doen. En het schept de mogelijkheid om in Nederland buitenlandse docenten aan te stellen. Zij kunnen in het Engels college geven. Voor hun Nederlandse collegae is er een extra mogelijkheid om Engels te spreken tijdens gesprekken met hun in Nederland verblijvende buitenlandse collegae.

Bent u het hier mee eens? Dan moet u nog even verder lezen.

Ongeveer twee jaar geleden sprak ik in een heel informele sfeer, thuis bij een glas wijn, met iemand die een belangrijke beleidsbepalende functie had in het hoger onderwijs. Ik vertelde hem over de plannen van de KUB om in Tilburg te beginnen met een opleiding International Business. Dat is een opleiding bedrijfseconomie die geheel in het Engels wordt gedoceerd en waarin de keuzeruimte die in het normale studieprogramma bedrijfseconomie zit wordt opgevuld met vakken als internationaal management maar ook met een vreemde taal anders dan Engels (voorlopig kan de student alleen kiezen uit Frans, Duits en Spaans). Daarnaast is er echter ook veel aandacht voor de verbetering van de beheersing van de Engelse taal. Dat laatste nu leek mijn gesprekspartner overbodig. 'Jouw studenten kunnen toch zeker wel Engels? Wij staan als Nederlanders toch bekend om onze talenkennis?' Nee, extra scholing in het Engels leek hem echt niet nodig. Ik was in die periode bezig met een artikel over succesmaatstaven voor beursondernemingen en ik had daarvoor als voorlopige werktitel gekozen: 'Spiegeltje, spiegeltje aan de wand ....'. Ik vroeg dus aan mijn gesprekspartner hoe je dat in het Engels moet vertalen. 'Ja, als je zo begint, ...' was het niet geheel bevredigende antwoord. Maar het is wel wat ik bedoel. Als onze studenten en als mijn collegae iets anders dan een korte brief in het Engels moeten schrijven dan is in het algemeen hun kennis van die taal onvoldoende. Een zesje voor taal, meer niet. Probeer maar eens een boek in het Engels te schrijven. Dat is voor de meeste Nederlandse academici een zware opgave. En toch is dat precies wat wij tegenwoordig van onze AIO's vragen.

Aan Nederlandse universiteiten worden steeds vaker buitenlanders aangesteld. In sommige vakken is kennis van het Nederlands inderdaad niet nodig. Dat geldt bijvoorbeeld voor de exacte vakken. Fysici en chemici kunnen voortreffelijk met elkaar communiceren in het Engels. In die vakgebieden is er niets dat specifiek is voor Nederland. Maar dat is in de economie wel het geval. Enkele maanden geleden ontving ik samen met anderen kandidaten voor de functie van bijzonder hoogleraar in het vak bestuurlijke informatieverzorging in het bank- en verzekeringsbedrijf. Om die functie te kunnen vervullen is kennis van de Nederlandse taal onontbeerlijk. Hoe kun je iemand die geen Nederlands verstaat uitleggen wat de 'reparatie van het WAO-gat' is?

Prof. Dr. S.W. Douma is verbonden aan de sectie Organisatie van de Onderneming van de Katholieke Universiteit Brabant.

Om dat te kunnen begrijpen moet je weten hoe het Nederlandse systeem van sociale zekerheid in elkaar zit en welke veranderingen daarin recentelijk zijn opgetreden of worden overwogen. Een buitenlander die hier woont en werkt maar geen Nederlands kan lezen en verstaan heeft een grote achterstand. Buitenlandse docenten aan Nederlandse universiteiten? Prima, zeker als je net bent begonnen met een opleiding International Business. Liever ***native speakers*** *voor de klas dan Nederlanders die soms toch nog naar de juiste Engelse uitdrukking moeten zoeken. Maar buitenlandse docenten moeten in het algemeen wel Nederlands leren. Want ook al is iedereen bereid hen in het Engels te woord te staan, zonder kennis van het Nederlands missen ze de aansluiting met de Nederlandse samenleving.*

In het verlengde hiervan kan men ook de vraag stellen of het wel wenselijk is dat alle proefschriften in het Engels worden geschreven. Het is zeker een stuk lastiger voor de meeste Nederlanders om in het Engels te schrijven. Dat mag echter geen reden zijn om het niet te doen. Integendeel, het is voor een AIO een kans om goed Engels te leren schrijven. Dat is een belangrijke vaardigheid voor een verdere academische carrière. Het grote voordeel van een Engelstalig proefschrift is dat de promovendus zich blootstelt aan kritiek van internationale wetenschappers. Dat begint al met het presenteren van 'papers' op internationale congressen en vindt dan uiteindelijk een eindpunt in het proefschrift. Dat is een weg die sterk moet worden aanbevolen. Maar toch kan het soms beter zijn om in het Nederlands te schrijven. Dat geldt bijvoorbeeld als het interpreteren van Nederlandse jurisprudentie het hoofdthema van de dissertatie is.

Ten slotte nog een paar opmerkingen over de manier waarop wij, Nederlanders, met onze eigen taal omgaan. Het valt mij heel vaak op hoe slecht wij Engelse woorden en uitdrukkingen in het Nederlands vertalen. Ik geef enkele voorbeelden. Het woord 'global' wordt door bijna iedereen vertaald met globaal. En ook al kennen wij in het Nederlands net als in het Engels het woord globe, globaal betekent in het Nederlands niet 'op wereldschaal'. Waarom niet mondiaal in plaats van globaal? Zou u hoogleraar globalisering willen zijn en steeds aan iedereen willen uitleggen dat u globalisering zelf ook slecht Nederlands vindt? Een ander voorbeeld. Het woord 'industry' wordt door velen vertaald met industrie. Zo wordt 'Innovation in the construction industry' vertaald met 'Innovatie in de constructie-industrie'. Weet u nu onmiddellijk dat bedoeld wordt 'Innovatie in de bouw'? 'Banking is becoming more and more a global industry' wordt dan 'Het bankwezen wordt meer en meer een globale industrie', in plaats van 'Het bankwezen wordt meer en meer een mondiale bedrijfstak'. Zou u lid willen zijn van een vakgroep 'industriële economie' als u steeds weer aan iedereen moet uitleggen dat u het functioneren van bedrijfstakken bestudeert?

Wij denken bijna allemaal dat we nagenoeg volledig tweetalig zijn. Maar de realiteit is dat we beide talen vaak slecht gebruiken. Als we onze boodschap beter willen overbrengen dan moeten we aandacht blijven besteden aan de verbetering van onze taalbeheersing.